

Oponentský posudek na diplomovou práci
Československá cesta ke komunistickému převratu

Autorka: Aneta Kostková

Aneta Kostková předložila k obhajobě přepracovanou verzi své diplomové práce s názvem Československá cesta ke komunistickému převratu. Již v úvodu se však ukazuje, že nevyjasněnost tématu zůstala i v nové verzi diplomové práce a že v tomto ohledu nedošlo k žádnému posunu oproti předchozí verzi. Tato nevyrovnanost lze doložit několika odkazy z prvních stran. Na str. 1 autorka uvádí, že „[diplomová práce] se zaměří na zhodnocení příčin a parametrů silného postavení komunistické strany v politickém vývoji třetí republiky v letech 1945-1948 s ohledem na její vazby na Sovětský svaz... Položím si otázku, zda československá cesta ke komunismu byla československá a zda byl pád demokracie a přechod k totalitě výsledkem selhání Benešovy politiky.“ Dále uvádí, že se v rámci svého výkladu zaměří na dva momenty, a to na problematiku Podkarpatské Rusi a dále hospodářskou reformu z roku 1946. Přičemž hned v následujícím odstavci na str. 2 autorka uvádí: „Přestože se diplomová práce zaměřuje na období let 1943-1945 první kapitola shrnuje formování a ustanovení londýnské exilové vlády. Věřím, že tato kapitola je nezbytná pro uvedení do dobového kontextu, navíc již v této době byla patrná ta základní odlišnost mezi moskevským (komunistickým) exilem a exilem londýnským.“ V textu se tak objevuje velké množství zásadních historických témat, což by nemuselo ani tolik vadit, nicméně problém je, že v úvodu autorka nedostatečně popisuje, jak se jednotlivá témata vztahují k základní výzkumné otázce, přičemž ani není jasné, co je ve skutečnosti výzkumnou otázkou. Ani při dobré vůli nelze s jistotou předpokládat, že autorka v druhé pasáži udělala v letopočtech pouze chybu. Na tuto nejasnost se mi přitom nepodařilo najít odpověď ani ve zbytku diplomové práce. Celý zbytek diplomové práce totiž působí jako shrnutí historických událostí bez jasného směřování, argumentace či analytického přístupu.

Metodologická část není o mnoho lepší, zde autorka na str. 3 uvádí, že „...historie a dějiny [mají] dvojí tvář..., které charakterizuje jako popis „objektivního reálného procesu lidského vývoje... Tento proces dále zkoumají a objevují za účelem sestavení a předložení reálného, pravdivého, dobového obrazu dané dějinné události“ a „historii jako vědeckou disciplínu“. Dále uvádí, že historie „není pouhým výzkumem a bádáním, nýbrž je i výsledkem vědeckého výzkumu – jinými slovy souhrnem vědeckých poznatků. Smyslem historiografie není pouze samotné bádání a poznávání dějinných procesů, ale také předávání těchto poznatků široké veřejnosti.“ Není jasné, co se myslí rozlišením mezi objektivním popisem lidského vývoje a historií jako vědeckou disciplínou. V klasickém pojetí je vědecká disciplína myšlena právě jako objektivní popis. Nicméně v moderní době se samozřejmě sama historiografie na svou vlastní disciplínu dívá značně kriticky a dnes snad málokterý historik tvrdí, že by svým zkoumáním objevoval a předkládal reálný, pravdivý, dobový obraz. Metodologická pasáž bohužel rozkrývá spíše než autorčin přístup její naprosté nepochopení (jakékoli) historické disciplíny, kterou sama uvádí, aniž by historickou disciplínu blíže konkretizovala, jako svůj hlavní přístup. Metodologická část připomíná spíše výpisky z přehledové učebnice do úvodu k historii, dozvíme se tak například, že historiografie

zkoumá určité dějinné události v určitém času a prostoru (str. 3), že je dobré si udělat rešerši zdrojů a zbilancovat je (str. 4), že je pro prameny důležitý kontext (str. 4). Proti tomuto samozřejmě nelze nic namítat, nicméně to, jaké zdroje a jaké prameny autorka používá se nedozvíme z této pasáže nic, nezjistíme ani, jakým způsobem autorka bude ve své práci postupovat, a především jakou metodologii či koncept při své práci využije. Nedozvíme se to ale ani v následujících pasážích, což spolu s nevyjasněností tématu (viz výše), bohužel kvalitu celé práce zásadně snižuje.

Následující kapitoly jsou shrnutím jednotlivých historických událostí z převážně česky psané literatury. Domnívám se, že by v práci měla být zohledněna i zahraniční odborná literatura, přičemž však považuji za nedostatečné i česky psané zdroje (téměř výhradně se autorka opírá o diplomovou práci autorky Radky Kubelkové a monografii Tomana Broda). Naopak velmi oceňuji, že autorka pracovala s velkým množstvím memoárové literatury, přestože je problematické, že tyto zdroje používá bez hlubší analýzy a téměř nekriticky. Ve zbytku práce se autorka snaží ukázat zásadní vliv Sovětského svazu na československou politiku v období Třetí republiky. Činí tak však pouze na základě shrnutí přečtené literatury, opět bez hlubší analýzy, jasně vymezené výzkumné otázky, zhodnocení literatury a metodologie. Za nejproblematictější považuji (za předpokladu, že autorčiným záměrem bylo popsat, jaký vliv měl Sovětský svaz na poválečnou politiku Československa) opomenutí role ostatních politických subjektů a existenci poměrně širokého politického konsensu ohledně dalšího postupu v oblasti hospodářské politiky, kterou sama autorka uvádí jako pro práci stěžejní. Naopak považuji za poměrně zdařilou pasáž popisující Benešova vyjednávání v první polovině 40. let s odkazy na memoárovou literaturu vybraných aktérů. Kdyby se autorka zaměřila například na toto politicky významné období, vynikla by lépe její politologická analýza, která působí mnohem přesvědčivěji než historický přístup.

Případné otázky k obhajobě:

Autorka se věnuje parlamentním volbám z května 1946, které považuje za definitivní potvrzení hegemonie komunistické strany, není to tak však hodnoceno až prizmatem dalšího vývoje? Jakou roli hrály volby pro komunistickou stranu v kontextu jedné z tezí diplomové práce, že následný vývoj byl dohodnut Benešem a Sovětským svazem?

V případě, že přijmeme tezi, že Benešova role byla pro příklon k Sovětskému svazu zásadní, může autorka alespoň stručně nastínit situaci v okolních zemích? Jak obhájit tezi vlivu jednoho politika tváří v tvář následnému rozdělení Evropy na sféry vlivu.

Předložená práce je přepracovanou verzí, nicméně zásadní nedostatky se dle mého názoru autorce nepodařilo dostatečně zohlednit. V nynější podobě nelze ani nyní diplomovou práci z výše uvedených důvodů doporučit k obhajobě a navrhuji známku 4.

V Praze dne 1. 2. 2024, Mgr. Adéla Rádková, Ph.D.